هۆكۈمەت خىزمىتىدىن دوكلات

(بېشى 3 ـ بەتتە)

كاپالەتلىك قىلىش ئارقىلىق مۇقىملاشتۇرۇشنى ئىلگىرى سۈرۈپ، مۇقىملىق ئاساسىدا ئىلگىرىلىگەندە، ئومۇميۈزلۈك ھاللىق جەمئىيەت قۇرۇپ چىقىشنىڭ ئاساسىنى پۇختىلىغىلى بولىدۇ. شۇنى كۆرۈش كېرەككى، ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشقا، خەلق تۇرمۇشىغا كاپالەتلىك قىلىپ، نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش نىشانىغا يېتىشتىمۇ، خەۋپ ـ خەتەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنى تىزگىنلەشتىمۇ ئىقتىسادنىڭ ئېشىشىنى تىرەك قىلىدىغان گەپ، ئىقتىسادنىڭ يۈرۈشۈشنى مۇقىملاشتۇرۇش ئومۇمىيەتكە چېتىلىدىغان ئىش. ئىسلاھات، ئېچىۋېتىش چارىسى ئارقىلىق، ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشنى مۇقىملاشتۇرۇپ، خەلق تۇرمۇشىغا كاپالەتلىك قىلىپ، ئىستېمالنى ئىلگىرى سۈرۈپ، بازارغا تۈرتكە بولۇپ، ئېشىشنىڭ مۇقىملىقىنى ساقلاپ، زەربىگە ئۈنۈملۈك تاقابىل تۇرغىلى، ياخشى سۈپەتلىك ئايلىنىشنى ئەمەلگە ئاشۇرغىلى بولىدىغان يېڭى يولغا مېڭىشىمىز كېرەك.

ئاكتىپ مالىيە سىياسىتى تېخىمۇ ئاكتىپ، ئۈنۈملۈك بولۇشى كېرەك. بۇ يىل قىزىل رەقەم نىسبىتى 3.6%تىن يۇقىرى سەۋىيەدە ئورۇنلاشتۇرۇلدى، مالىيە قىزىل رەقەم كۆلىمى بۇلتۇرقىدىن 1 تىرىليون يۈەن ئاشۇرۇلدى، شۇنىڭ بىلەن بىللە، 1 تىرىليون يۈەنلىك يۇقۇمغا تاقابىل تۇرۇش ئالاھىدە زايومى تارقىتىلدى، بۇ، پەۋقۇلئاددە مەزگىلدە قوللىنىلغان پەۋقۇلئاددە تەدبىر، يۇقىرىقى 2تىرىليون يۈەن پۇلنىڭ ھەممىسى جايلارغا يۆتكەپ بېرىلىدۇ، ئالاھىدە يۆتكىمە چىقىم مېخانىزمى ئورنىتىلىپ، مەبلەغ شەھەر، ناھىيە ئاساسىي قاتلاملىرىغا بىۋاستە يەتكۈزۈلۈپ، كارخانىلار ۋە خەلق بىۋاستە مەنپەئەتلەندۈرۈلىدۇ، ئاساسەن ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشقا، ئاساسىي خەلق تۇرمۇشى ۋە بازار سۇبيېكتىغا كاپالەتلىك قىلىشقا، جۈملىدىن باجنى كېمەيتىش ـ ھەقنى تۆۋەنلىتىشكە مەدەت بېرىش، ئىجارە كېمەيتىش ـ ئۆسۈمنى تۆۋەنلىتىشكە مەدەت بېرىش، ئىستېمالنى ئاشۇرۇش ۋە مەبلەغ سېلىشقا مەدەت بېرىش قاتارلىق ئىشلارغا ئىشلىتىلىپ، ئاممىۋى مالىيەنىڭ خۇسۇسىيىتى كۈچەيتىلىدۇ، تۇتۇپ قېلىشقا، يۆتكەپ ئىشلىتىشكە قەتئىي رۇخسەت قىلىنمايدۇ. مالىيەنىڭ چىقىم قۇرۇلمىسىنى زور كۈچ بىلەن ياخشىلاپ، ئاساسىي خەلق تۇرمۇشىغا قىلىنىدىغان چىقىمنى ئازايتماستىن كۆپەيتىش، مۇھىم ساھەلەرگە قىلىنىدىغان چىقىمنى ھەقىقىي كاپالەتلەندۈرۈش، ئادەتتىكى چىقىملارنى قەتئىي قىسقارتىش كېرەك، يېڭىدىن ھەشەمەتلىك ئىمارەتلەرنى سېلىش قەتئىي مەنئى قىلىنىدۇ، ئىسراپچىلىق قىلىش قەتئىي مەنئى قىلىنىدۇ. ھەر دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەر ھەقىقىي تۇردە غورىگىل تۇرمۇش كەچۈرۈشى، مەركىزىي ھۆكۈمەت باشلامچى بولۇشى كېرەك، مەركەز دەرىجىلىك چىقىم مەنپىي ئاشۇرۇپ ئورۇنلاشتۇرۇلدى، بۇنىڭ ئىچىدە جىددىي زۆرۈر بولمىغان ۋە مۇقىم بولمىغان چىقىملار 50%تىن كۆپرەك قىسقارتىلدى. ھەر خىل قالدۇق مەبلەغ ۋە تىنما مەبلەغدىن يىغىۋېلىشقا تېگىشلىكلىرىنىڭ ھەممىسى يىغىۋېلىنىپ، قايتا ئورۇنلاشتۇرۇلدى. زور كۈچ بىلەن سۈپەتنى ئۆستۈرۈپ، ئۈنۈمنى ئاشۇرۇش، تۈرلۈك چىقىملاردا ئىنچىكە ھېسابات قىلىپ، ھەرقانداق پۇلنى چوقۇم دەل جايىغا، مۇھىم يەرگە ئىشلىتىش، بۇنى بازار سۇبيېكتى ۋە خەلق ئاممىسىغا چوقۇم ھەقىقىي ھېس قىلدۇرۇش كېرەك.

پۇختا پۇل سىياسىتى تېخىمۇ جانلىق، مۇۋاپىق بولۇشى كېرەك. تەييارلىق فوندى نىسبىتىنى، ئۆسۈمنى تۆۋەنلىتىش ۋە قايتا قەرز بېرىش قاتارلىق ۋاسىتىلەرنى ھەر تەرەپلىمە قوللىنىپ، كەڭ مەنىدىكى پۇلنىڭ تەمىنات مىقدارىنى ۋە ئىجتىمائىي مەبلەغ يۈرۈشتۈرۈش كۆلىمىنىڭ ئېشىش سۈرئىتىنى بۇلتۇرقىدىن كۆرۈنەرلىك يۇقىرىلىتىشقا يېتەكلەش كېرەك. خەلق پۇلى پېرېۋوت نىسبىتىنىڭ مۇۋاپىق تەڭپۇڭ سەۋىيەدىكى ئاساسىي مۇقىملىقىنى ساقلاش كېرەك. ئەمەلىي ئىقتىسادقا ئۇدۇل يەتكۈزۈلىدىغان پۇل سىياسىتى قورالىدا يېڭىلىق يارىتىپ، كارخانىلارنىڭ قەرزنى ئوڭاي ئالالايدىغان بولۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈپ، ئۆسۈم نىسبىتىنىڭ سىجىل تۆۋەنلىشىگە تۈرتكە بولۇش كېرەك.

ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇش سىياسىتىنى ئومۇميۈزلۈك كۈچەيتىش كېرەك. مالىيە، پۇل ۋە سېلىنما قاتارلىق جەھەتتىكى سىياسەتلەردە ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشنى مۇقىملاشتۇرۇشقا كۈچنى مەركەزلەشتۈرۈپ مەدەت بېرىش كېرەك. ھازىرقى ئىشقا ئورۇنلىشىش كۆلىمىنى تىرىشىپ مۇقىملاشتۇرۇپ، يېڭىدىن ئىشقا ئورۇنلاشقانلارنى پائال كۆپەيتىپ، ئىشسىز قالغانلارنىڭ قايتا ئىشقا ئورۇنلىشىشىغا تۈرتكە بولۇش كېرەك. جايلار ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش جەھەتتىكى نامۇۋاپىق چەكلىمىلەرنى ئېنىقلاپ ئەمەلدىن قالدۇرۇشى كېرەك، ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشقا تۈرتكە بولىدىغان تەدبىرلەردىن تۈزۈپ چىقىشقا تېگىشلىكلىرىنى تولۇق تۈزۈپ چىقىش، ئىش ئورنىنى كۆپەيتىش چارىسىدىن قوللىنىشقا تېگىشلىكلىرىنى تولۇق قوللىنىش كېرەك.

نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش — ئومۇميۈزلۈك ھاللىق جەمئىيەت قۇرۇپ چىقىشتا ئورۇنداش شەرت بولغان قاتتىق ۋەزىپە، نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇشنىڭ ھازىرقى ئۆلچىمىدە چىڭ تۇرۇپ، نامراتلارنى يۆلەش سېلىنمىسىنى كۆپەيتىپ، نامراتلارنى يۆلەش تەدبىرلىرىنىڭ ئەمەلىيلىشىشىنى كۈچەيتىپ، قېپقالغان نامرات ئاھالىنىڭ ھەممىسىنىڭ نامراتلىقتىن قۇتۇلۇشىغا ھەقىقىي كاپالەتلىك قىلىش كېرەك، قايتا نامراتلاشقان ئاھالىنى كۆزىتىش، ياردەم بېرىش ـ يۆلەش مېخانىزمىنى تاكامۇللاشتۇرۇپ ۋە ياخشى يولغا قويۇپ، نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش نەتىجىلىرىنى مۇستەھكەملەش كېرەك. كۆك ئاسمان، سۈزۈك سۇ، پاكىز تۇپراقنى قوغداش جېڭىنى ئوبدان ئېلىپ بېرىپ، بۇلغىنىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنى تۈزەش جېڭىنىڭ باسقۇچلۇق نىشانىغا يېتىش كېرەك. پۇل مۇئامىلە قاتارلىق ساھەلەردە زور خەۋپ ـ خەتەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنى تىزگىنلەشنى كۈچەيتىپ، سىستېمىلىق خەۋپ ـ خەتەر يۈز بەرمەسلىك تۆۋەن چېكىنى قەتئىي ساقلاش كېرەك.

بۇ يىل ئاز كەم بەش ئاي ۋاقىت ئۆتۈپ كەتتى، كېيىنكى باسقۇچتا يۇقۇمنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنى تىزگىنلەشنى قىلچە بوشاشماي دائىملاشتۇرۇپ، ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي تەرەققىياتنىڭ تۈرلۈك خىزمەتلىرىنى چىڭ تۇتۇپ ياخشى ئىشلىشىمىز كېرەك. ئوتتۇرىغا قويۇلغان سىياسەتلەردە سالماقنىمۇ ساقلاش، ئىمكانىيەتلىك سىجىل بولۇشنىمۇ نەزەرگە ئېلىش كېرەك، ۋەزىيەتنىڭ ئۆزگىرىشىگە قاراپ ئۇنى مۇكەممەللەشتۈرۈشكە بولىدۇ، بىز پۈتۈن يىللىق نىشان ـ ۋەزىپىلەرنى ئورۇنداش ئىرادىسىگە ۋە ئىقتىدارىغا ئىگىمىز.

3. ماكرولۇق سىياسەتنىڭ يولغا قويۇلۇش سالمىقىنى ئاشۇرۇپ، كارخانىلارنى مۇقىملاشتۇرۇش ـ ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشنى كاپالەتلەندۈرۈشكە كۈچەش

ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشقا ۋە خەلق تۇرمۇشىغا كاپالەتلىك قىلىشتا، جەزمەن يۈز مىليونلىغان بازار سۇبيېكتىنى مۇقىملاشتۇرۇپ، كارخانىلارنىڭ بولۇپمۇ ئوتتۇرا، كىچىك، مىكرو كارخانىلارنىڭ، يەككە سودا ـ سانائەتچىلەرنىڭ قىيىن ئۆتكەلدىن ئۆتۈۋېلىشىغا بار كۈچىمىز بىلەن ياردەم بېرىشىمىز كېرەك.

باجنى كېمەيتىش ـ ھەقنى تۆۋەنلىتىش سالمىقىنى زورايتىمىز. باسقۇچلۇق سىياسەتنى كۈچەيتىپ، ئۇنى تۈزۈم خاراكتېرلىك ئورۇنلاشتۇرمىلار بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، يىراقنى كۆزلەش ئاساسىدا ئىش كۆرۈپ، بازار سۇبيېكتىنىڭ قىيىنچىلىقنى تۈگىتىپ تەرەققىي قىلىشىغا ياردەم بېرىمىز. بۇلتۇر ئوتتۇرىغا قويۇلغان قوشۇلما قىممەت بېجى نىسبىتى ۋە كارخانىلارنىڭ كۈتۈنۈش سۇغۇرتا ھەققى نىسبىتى قاتارلىقلارنى تۆۋەنلىتىش سىياسىتى داۋاملىق ئىجرا قىلىنىدۇ. يېڭىدىن كېمەيتىلىدىغان باج ۋە تۆۋەنلىتىلىدىغان ھەق 500 مىليارد يۈەنگە يېتىدۇ. ئالدىنقى مەزگىلدە ئوتتۇرىغا قويۇلغان 6 ـ ئايدىن بۇرۇن مۇددىتى توشىدىغان باجنى كېمەيتىش ـ ھەقنى تۆۋەنلىتىش سىياسەتلىرى، جۈملىدىن ئوتتۇرا، كىچىك، مىكرو كارخانىلار تاپشۇرىدىغان كۈتۈنۈش سۇغۇرتىسى، ئىشسىزلىق سۇغۇرتىسى ۋە ئىش ئۈستىدە يارىلىنىش سۇغۇرتىسى ھەققىنى كەچۈرۈم قىلىش، كىچىك كۆلەمدىكى باج تاپشۇرغۇچىلاردىن ئېلىنىدىغان قوشۇلما قىممەت بېجىنى كېمەيتىش ۋە كەچۈرۈم قىلىش، ئاممىۋى قاتناش ترانسپورتى، يېمەك ـ ئىچمەك، ياتاق، ساياھەت ـ كۆڭۈل ئېچىش، مەدەنىيەت ـ تەنتەربىيە قاتارلىق مۇلازىمەتتىن ئېلىنىدىغان قوشۇلما قىممەت بېجىنى كەچۈرۈم قىلىش، خەلق ئاۋىئاتسىيەسى تەرەققىيات فوندىنى، پورت قۇرۇلۇشى ھەققىنى كېمەيتىش ۋە كەچۈرۈم قىلىش سىياسەتلىرىنىڭ ئىجرا قىلىنىش مۆھلىتى بىردەك بۇ يىل يىل ئاخىرىغا قەدەر ئۇزارتىلدى. كىچىك، مىكرو كارخانىلار ۋە يەككە سودا ـ سانائەتچىلەرنىڭ تاپاۋەت بېجى تاپشۇرۇش مۇددىتى بىردەك كېلەر يىلغىچە ئۇزارتىلدى، مۆلچەرلىنىشچە، پۈتۈن بىر يىلدا كارخانىلارنىڭ 2 تىرىليون 500 مىليارد يۈەندىن ئارتۇق سېلىق يېڭىدىن يەڭگىللىتىلدى. باجنى كېمەيتىش ـ ھەقنى تۆۋەنلىتىش سىياسىتىنى قەتئىي تۈردە كارخانىلارغىچە ئەمەلىيلەشتۈرۈش كېرەك، بۇ ئارقىلىق كەلگۈسى تەرەققىياتقا ئىمكانىيەت يارىتىش كېرەك.

كارخانىلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ـ تىجارەت تەننەرخىنى تۆۋەنلىتىشكە تۈرتكە بولىمىز. سودا ـ سانائەت كەسپىنىڭ توك باھاسىنى 5% تۆۋەنلىتىش سىياسىتىنىڭ ئىجرا قىلىنىش مۇددىتىنى بۇ يىل يىل ئاخىرىغا قەدەر ئۇزارتىمىز. كەڭ بەلباغلىق تور ۋە مەخسۇس لىنىيەلەرنىڭ ئوتتۇرىچە ھەققىنى 15% تۆۋەنلىتىمىز، دۆلەت ئىلكىدىكى ئۆي ـ زېمىننىڭ ئىجارىسىنى كېمەيتىمىز ۋە كەچۈرۈم قىلىمىز، ھەر خىل ئۆي ئىگىلىرىنى ئۆي ئىجارىسىنى كېمەيتىش، كەچۈرۈم قىلىش ياكى كېچىكتۈرۈپ يىغىشقا رىغبەتلەندۈرىمىز ھەمدە بۇنىڭغا سىياسەت جەھەتتىن مەدەت بېرىمىز. كارخانىلاردىن قائىدىگە خىلاپ ھالدا ھەق يىغىشنى قەتئىي تۈزىتىمىز.

كارخانىلارنى مۇقىملاشتۇرۇشقا قارىتىلغان پۇل مۇئامىلە مەدەتكارلىقىنى كۈچەيتىمىز. ئوتتۇرا، كىچىك، مىكرو كارخانىلارنىڭ قەرزنى دىرى ۋە ئۆسۈمى بىلەن كېچىكتۈرۈپ قايتۇرۇش سىياسىتىنىڭ ئىجرا قىلىش مۇددىتىنى كېلەر يىلى 3 ـ ئاينىڭ ئاخىرىغا قەدەر يەنە بىر قېتىم ئۇزارتىمىز، ئومۇمىي مەنپەئەتدارلىق تىپىدىكى كىچىك، مىكرو كارخانىلارنىڭ قەرزىدىن كېچىكتۈرۈپ يىغىشقا تېگىشلىكلىرىنى كېچىكتۈرۈپ يىغىش، قىيىنچىلىقى بار باشقا كارخانىلارنىڭ قەرزىنى قايتۇرۇش مۇددىتىنى كېڭەيتىپ كېچىكتۈرۈش كېرەك. سىناش، رىغبەتلەندۈرۈش مېخانىزمىنى مۇكەممەللەشتۈرۈپ، بانكىلارنى يۈرەكلىك قەرز بېرىدىغان، رازىمەنلىك بىلەن قەرز بېرىدىغان ۋە قەرز بېرەلەيدىغان بولۇشقا ئىلھاملاندۇرۇپ، كىچىك، مىكرو كارخانىلارغا بېرىلىدىغان ئىناۋەتلىك قەرز، دەسلەپكى قەرز، دىرى قايتۇرۇلمايدىغان داۋاملاشما قەرزنى زور ھەجىمدە كۆپەيتىمىز، پۇل مۇئامىلە پەن ـ تېخنىكىسى ۋە بۈيۈك مەلۇمات ئارقىلىق مۇلازىمەت تەننەرخىنى تۆۋەنلىتىپ، مۇلازىمەتنىڭ توغرىلىق دەرىجىسىنى ئۆستۈرىمىز. ھۆكۈمەت خاراكتېرلىك مەبلەغ يۈرۈشتۈرۈش كېپىللىكىنىڭ قاپلاش دائىرىسىنى زور دەرىجىدە كېڭەيتىمىز ۋە ئۇنىڭ ھەق نىسبىتىنى كۆرۈنەرلىك تۆۋەنلىتىمىز. چوڭ سودا بانكىلىرىنىڭ ئومۇمىي مەنپەئەتدارلىق تىپىدىكى كىچىك، مىكرو كارخانىلارغا قەرز بېرىش سۈرئىتىنى 40%تىن كۆپرەك ئاشۇرىمىز. كارخانىلارغا چېتىلىدىغان ئىناۋەت ئۇچۇرلىرىدىن تەڭ بەھرىلىنىشنى ئىلگىرى سۈرىمىز. كارخانىلارنىڭ زايوم ئارقىلىق مەبلەغ يۈرۈشتۈرۈش كۆلىمىنى كېڭەيتىشكە مەدەت بېرىمىز. نازارەت قىلىپ باشقۇرۇشنى كۈچەيتىپ، مەبلەغنى «قۇرۇق ئايلاندۇرۇپ» پايدا ئېلىشنىڭ ئالدىنى ئالىمىز، يامان نىيەتتە قەرز تۆلەشتىن قېچىش ۋە ئۇنى يوقىقا چىقىرىش قىلمىشىغا زەربە بېرىمىز. پۇل مۇئامىلە ئاپپاراتلىرى بىلەن قەرز ئالغۇچى كارخانىلارنى بىللە مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇش، بىللە گۈللىنىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىپ، بانكىلارنى مۇۋاپىق مەنپەئەت ئۆتۈنۈشكە ئىلھاملاندۇرىمىز. بازار سۇبيېكتىغا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، ئوتتۇرا، كىچىك، مىكرو كارخانىلارنىڭ قەرزگە ئېرىشىشچانلىقىنى چوقۇم كۆرۈنەرلىك ئۆستۈرۈش، ئۇنىۋېرسال مەبلەغ يۈرۈشتۈرۈش تەننەرخىنى جەزمەن كۆرۈنەرلىك تۆۋەنلىتىش كېرەك.

ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش كۆلىمىنى تۈرلۈك ئامال ـ چارە بىلەن مۇقىملاشتۇرىمىز ۋە كېڭەيتىمىز. نۆۋەتلىك كەسىپلەر ۋە نۆۋەتلىك كىشىلەر توپىغا قارىتىلغان ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش مەدەتكارلىقىنى كۈچەيتىمىز. بۇ يىل ئالىي مەكتەپلەرنى پۈتتۈرىدىغان ئوقۇغۇچى 8 مىليون 740 مىڭ كىشىگە يېتىدۇ، بازارلاشقان، ئىجتىمائىيلاشقان ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشنى ئىلگىرى سۈرۈپ، ئالىي مەكتەپلەر ۋە مەكتەپ تۇرۇشلۇق جايدىكى ھۆكۈمەتلەر ئىشقا ئورۇنلىشىش بويىچە ئۈزۈلۈكسىز مۇلازىمەت بىلەن تەمىن ئېتىشى، ئاساسىي قاتلام مۇلازىمەت تۈرلىرىگە قوبۇل قىلىشنى كۆپەيتىشى كېرەك. ھەربىيدىن چېكىنگەنلەرنىڭ جايلىشىش ۋە ئىشقا ئورۇنلىشىش كاپالىتىنى ياخشى ئىشلەيمىز. دېھقان ئىشلەمچىلەر ئىشقا ئورۇنلاشقان جايدا ئىشقا ئورۇنلىشىش مۇلازىمىتىدىن تەڭ بەھرىمەن بولۇش سىياسىتىنى يولغا قويىمىز. مېيىپلەر، ئىشقا ئورۇنلاشقانلار يوق ئائىلىلەر قاتارلىق قىيىنچىلىقى بار كىشىلەر توپىنىڭ ئىشقا ئورۇنلىشىشىغا ياردەم بېرىمىز. مەملىكىتىمىزدە كۆڭۈللۈك ئىشلەمچىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان جانلىق ئىشقا ئورۇنلاشقان كىشىلەر سان ـ ساناقسىز، بۇ يىل تۆۋەن كىرىملىكلەرگە قارىتا ئىجتىمائىي سۇغۇرتا ھەققى ئىختىيارلىق ئاساسىدا كېچىكتۈرۈپ تاپشۇرۇش سىياسىتىنى يولغا قويىمىز، ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشقا چېتىلىدىغان مەمۇرىي كەسپىي ھەقنى پۈتۈنلەي ئەمەلدىن قالدۇرىمىز، كۆچمە يايمىچىلارنىڭ تىجارەت سورۇنىنى مۇۋاپىق بەلگىلەيمىز. تەربىيەلەش ئارقىلىق ئىش ئورنىنىڭ مۇقىملىقىنى ساقلاش ۋە كېڭەيتىشكە ئىقتىسادىي ياردەم بېرىمىز، بازارغا يۈزلەنگەن ماھارەت تەربىيەسىنى كۈچەيتىمىز، ئىش ئارقىلىق تەربىيەلەشكە ئىلھاملاندۇرۇپ، ئىشلەپچىقىرىش خاراكتېرىدىكى تەربىيەلەش بازىلىرىنى ئورتاق بەرپا قىلىش ۋە ئۇنىڭدىن تەڭ بەھرىلىنىشنى يولغا قويىمىز. بۇ يىل ۋە كېلەر يىلى كەسپىي ماھارەت بويىچە تەربىيەلىنىدىغانلارنى 35 مىليون ئادەم قېتىمدىن ئاشۇرۇپ، ئالىي كەسپىي مەكتەپلەرگە 2 مىليون ئوقۇغۇچىنى كۆپەيتىپ قوبۇل قىلىپ، تېخىمۇ كۆپ ئەمگەكچىلەرنى ماھارەت ئۆستۈرۈش، ئوڭاي ئىشقا ئورۇنلىشىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىمىز.

4. ئىسلاھاتقا تايىنىپ بازار سۇبيېكتىنىڭ ھاياتىي كۈچىنى ئۇرغۇتۇپ، تەرەققىيات يېڭى قۇۋۋىتىنى ئاشۇرۇش

قىيىنچىلىق، خىرىس قانچىكى چوڭ بولغانسېرى، ئىسلاھاتنى شۇنچە چوڭقۇرلاشتۇرۇپ، تۈزۈلمە مېخانىزم توسالغۇلىرىنى تۈگىتىپ، ئىچكى تەرەققىيات ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچىنى ئۇرغۇتۇش كېرەك.

«ھوقۇقنى تۆۋەنگە بېرىش، باشقۇرۇش، مۇلازىمەت قىلىش» ئىسلاھاتىنى چوڭقۇرلاشتۇرىمىز. يۇقۇمنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنى تىزگىنلەشنى دائىملاشتۇرۇش شارائىتىدا، تەدبىرلەرنى تەڭشەپ، رەسمىيەتلەرنى ئاددىيلاشتۇرۇپ، ئىشنى، ئىشلەپچىقىرىشنى، بازارنى، كەسپنى ئومۇميۈزلۈك ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى ئىلگىرى سۈرىمىز. تېخىمۇ كۆپ مۇلازىمەت ئىشلىرىنىڭ بىر توردىلا بېجىرگىلى بولۇشىغا تۈرتكە بولۇپ، كارخانا قۇرۇش رەسمىيىتىنى پۈتۈنلەي توردا بېجىرىشنى ئىشقا ئاشۇرىمىز. كىچىك، مىكرو كارخانىلار، يەككە سودا ـ سانائەتچىلەرنىڭ تىجارەت سورۇنىنى تىزىملىتىشىغا قويۇلىدىغان چەكنى بوشىتىپ، تۈرلۈك ئىگىلىك تىكلىگۈچىلەرنىڭ رويخەتكە ئالدۇرۇپ تىجارەت قىلىشىغا، يۆلەش سىياسىتىدىن ۋاقتىدا بەھرىمەن بولۇشىغا قولايلىق يارىتىمىز. چوڭ، ئوتتۇرا، كىچىك كارخانىلارنىڭ بىر ـ بىرىگە سىڭىشىپ تەرەققىي قىلىشىغا مەدەت بېرىمىز. ئىجتىمائىي ئىناۋەت سىستېمىسىنى مۇكەممەللەشتۈرىمىز. ئادىل نازارەت قىلىپ باشقۇرۇش ئارقىلىق ئادىل رىقابەتنى قوغداپ، بازارلاشقان، قانۇنچىللاشقان، خەلقئارالاشقان سودا مۇھىتىنى داۋاملىق يارىتىمىز.

ئامىللارنى بازارلاشتۇرۇپ تەقسىملەش ئىسلاھاتىنى ئىلگىرى سۈرىمىز. ئوتتۇرا، كىچىك بانكىلارنىڭ كاپىتال تولۇقلىشى ۋە باشقۇرۇشنى مۇكەممەللەشتۈرۈشكە تۈرتكە بولۇپ، ئوتتۇرا، كىچىك، مىكرو كارخانىلارغا تېخىمۇ ياخشى مۇلازىمەت قىلىمىز. ئىككىنچى بازارنى ئىسلاھ قىلىپ، رويخەتكە ئالدۇرۇش تۈزۈمىنى نۆۋەتتە سىناق قىلىمىز، كۆپ قاتلاملىق كاپىتال بازىرىنى راۋاجلاندۇرىمىز. سۇغۇرتىنىڭ كاپالەت ئىقتىدارىنى كۈچەيتىمىز. ئۆلكە دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەرنىڭ قۇرۇلۇش يېرى ئىشلىتىش جەھەتتىكى ئۆز ئالدىغا ئىش كۆرۈش ھوقۇقىنى چوڭايتىمىز. ئىختىساسلىقلارنىڭ يۆتكىلىشىنى ئىلگىرى سۈرۈپ، تېخنىكا ۋە سانلىق مەلۇمات بازىرىنى يېتىلدۈرۈپ، تۈرلۈك ئامىللارنىڭ يوشۇرۇن ئىقتىدارىنى قوزغىتىمىز.

دۆلەت مۈلكى، دۆلەت كارخانىلىرى ئىسلاھاتىنىڭ ئۈنۈمىنى ئۆستۈرىمىز. دۆلەت كارخانىلىرى ئىسلاھاتى بويىچە ئۈچ يىللىق ھەرىكەتنى يولغا قويىمىز. زامانىۋى كارخانا تۈزۈمىنى تاكامۇللاشتۇرۇپ، دۆلەت مۈلكىنى نازارەت قىلىپ باشقۇرۇش تۈزۈلمىسىنى مۇكەممەللەشتۈرۈپ، ئارىلاش مۈلۈكچىلىك ئىسلاھاتىنى چوڭقۇرلاشتۇرىمىز. ئىجتىمائىي ئىشلار فۇنكسىيەسىنى ئايرىۋېتىش ۋە تارىختىن قېپقالغان مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشنى ئاساسىي جەھەتتىن تاماملايمىز. دۆلەت كارخانىلىرى دىققەتنى ئاساسىي مەسئۇلىيەت ۋە ئاساسىي كەسىپكە مەركەزلەشتۈرۈپ، بازارلاشقان تىجارەت مېخانىزمىنى تاكامۇللاشتۇرۇپ، يادرولۇق رىقابەت كۈچىنى ئۆستۈرۈشى كېرەك.

پۇقراۋى ئىگىلىكنىڭ تەرەققىيات مۇھىتىنى ياخشىلايمىز. پۇقراۋى كارخانىلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ئامىللىرى ۋە سىياسەت مەدەتكارلىقىغا باراۋەر ئېرىشىشىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىپ، كارخانىلارنىڭ خاراكتېرىگە چېتىپ قويۇلغان نامۇۋاپىق بەلگىلىمىلەرنى ئېنىقلاپ بىكار قىلىمىز. ھۆكۈمەت ئاپپاراتلىرى، دۆلەت كارخانىلىرى پۇقراۋى كارخانىلارغا ۋە ئوتتۇرا، كىچىك كارخانىلارغا نىسى قالدۇرغان پۇلنى سۈرۈك ئىچىدە تولۇق قايتۇرۇش ۋەزىپىسىنى ئورۇندىشى كېرەك. ھۆكۈمەت بىلەن سودىگەرلەر ئوتتۇرىسىدا يېقىن ۋە ساپ يېڭىچە مۇناسىۋەت ئورنىتىپ، ئومۇمىي مۈلۈكچىلىكتىن باشقا ئىگىلىكنىڭ ساغلام تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرىمىز.

ياسىمچىلىقنىڭ دەرىجىسىنى ئۆستۈرۈش ۋە يېڭى گۈللىنىۋاتقان كەسىپلەرنى تەرەققىي قىلدۇرۇشقا تۈرتكە بولىمىز. ياسىمچىلىقنىڭ يۇقىرى سۈپەتلىك تەرەققىياتىغا مەدەت بېرىمىز. ياسىمچىلىق كەسىپكە بېرىلىدىغان ئوتتۇرا، ئۇزاق مۇددەتلىك قەرز پۇلنى زور ھەجىمدە كۆپەيتىمىز. سانائەت ئالاقە تورىنى راۋاجلاندۇرۇپ، ئاقىل ياسىمچىلىقنى ئالغا سىلجىتىمىز، يېڭى گۈللىنىۋاتقان كەسىپلەر توپىنى يېتىلدۈرىمىز. تەتقىقات ـ كەشپىيات، لايىھەلەش، زامانىۋى ئەشيا ئوبوروتى، تەكشۈرۈش ـ ئۆلچەش، گۇۋاھلىق بېرىش قاتارلىق ئىشلەپچىقىرىش خاراكتېرىدىكى مۇلازىمەتچىلىكنى راۋاجلاندۇرىمىز. ئېلېكترونلۇق سودا ـ توردا سېتىۋېلىش، توردا مۇلازىمەت قىلىش قاتارلىق يېڭى كەسىپ ھالىتى يۇقۇمغا تاقابىل تۇرۇش داۋامىدا مۇھىم رول ئوينىدى، داۋاملىق تۈردە قوللاش سىياسەتلىرىنى چىقىرىپ، «ئالاقە تورى +»نى ئومۇميۈزلۈك ئىلگىرى سۈرۈپ، رەقەملىك ئىقتىسادنىڭ يېڭى ئەۋزەللىكىنى يارىتىمىز.

پەن ـ تېخنىكىدا يېڭىلىق يارىتىشنىڭ تىرەكلىك ئىقتىدارىنى ئۆستۈرىمىز. ئۇل تەتقىقات ۋە ئەمەلىي ئۇل تەتقىقاتنى مۇقىم قوللاپ، كارخانىلارنى تەتقىقات سېلىنمىسىنى كۆپەيتىشكە يېتەكلەپ، ئىشلەپچىقىرىش، ئوقۇتۇش، تەتقىقاتتا يۇغۇرۇلما يېڭىلىق يارىتىشنى ئىلگىرى سۈرىمىز. دۆلەت تەجرىبىخانىسى قۇرۇشنى تېزلىتىپ، دۆلەتنىڭ نۆۋەتلىك تەجرىبىخانا سىستېمىسىنى قايتا تەشكىللەپ، ئىجتىمائىي تەتقىقات ئاپپاراتلىرىنى تەرەققىي قىلدۇرىمىز. ئاچقۇچلۇق، يادرولۇق تېخنىكىلاردا ئۆتكەلگە ھۇجۇم قىلىشنى كۈچەيتىمىز. خەلق تۇرمۇشىغا دائىر پەن ـ تېخنىكىنى راۋاجلاندۇرىمىز. خەلقئارا پەن ـ تېخنىكا ھەمكارلىقنى چوڭقۇرلاشتۇرىمىز. بىلىم مۈلۈك ھوقۇقىنى قوغداشنى كۈچەيتىمىز. پەن ـ تېخنىكا نەتىجىلىرىنى ئايلاندۇرۇش مېخانىزمىنى ئىسلاھ قىلىپ، يېڭىلىق يارىتىش زەنجىرىنى راۋاجلاشتۇرۇپ، يېڭىلىق يارىتىشقا رىغبەتلەندۈرىدىغان، مەغلۇبىيەتنى ئەپۇ قىلىدىغان پەن تەتقىقات مۇھىتىنى يارىتىمىز. نۆۋەتلىك تۈرلەردىكى ئۆتكەلگە ھۇجۇم قىلىشتا «باشلامچى تاللاش»نى يولغا قويۇپ، ئىشنى كىم قىلالىسا شۇنىڭغا قىلدۇرىمىز.

(ئاخىرى 5 ـ بەتتە)